

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

CENTRE D'ESTUDIS
HISTÒRICS INTERNACIONALS

FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA

3a. època • 2021 • Núm. 134

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ÍNDICE
HISTÓRICO
ESPAÑOL

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

Fundat el 1953 per Jaume Vicens Vives

Editat per

CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS INTERNACIONALS Universitat de Barcelona

Directora

Paola lo Cascio (Universitat de Barcelona)

Coordinador

Lluís Pons Pujol (Universitat de Barcelona)

Cap de redacció

Carmen Riu de Martín (Universitat de Barcelona)

Comitè de redacció

Teresa Abelló (Universitat de Barcelona), Agustí Alcoberro (Universitat de Barcelona), Xavier Ballestín (Universitat de Barcelona), Giovanni C. Cattini (Universitat de Barcelona), Jaume Dantí (Universitat de Barcelona), Víctor Gavín (Universitat de Barcelona), Andreu Mayayo (Universitat de Barcelona), Alessandra Pecci (Universitat de Barcelona), Lluís Pons Pujol (Universitat de Barcelona), José Manuel Rúa (Universitat de Barcelona), Marta Sancho (Universitat de Barcelona), Antoni Segura (Universitat de Barcelona), Joan Villarroya (Universitat de Barcelona)

Comitè assessor

Paul Aubert (Université d'Aix-Marseille), Aurora Bosch (Universitat de València), Alfonso Botti (Università di Modena e Reggio Emilia), Marco Dimaggio (Università la Sapienza, Roma), Miguel Gómez Oliver (Universidad de Granada), Cristóbal González Román (Universidad de Granada), Helen Graham (Royal Holloway, University of London), Marco Di Maggio (Sapienza Università di Roma), Irene Mañas (uned, Madrid), Óscar Moro Abadía (Memorial University of Newfoundland), Luz Neira (Universidad Carlos III, Madrid), Francisco Pina Polo (Universidad de Zaragoza), Joaquim Prats Cuevas (Universitat de Barcelona), Manuel Redero (Universidad de Salamanca), Ofelia Rey (Universidade de Santiago de Compostela), Antonio Rivera (Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea), Francisco Romero Salvadó (University of Bristol), Pierre Rouillard (Directeur de Recherche cnrs, Nanterre), Angel Smith (University of Leeds), Josep M. Solé Sabaté (Universitat Autònoma de Barcelona), Pere Verdés I Pijuan (csic, Barcelona)

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

CENTRE D'ESTUDIS
HISTÒRICS INTERNACIONALS
FACULTAT DE GEOGRAFIA I HISTÒRIA

3a època • 2021 • Núm 134

Publicaciò anual

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Revista de crítica bibliogràfica sobre la història d'Espanya adreçada a estudiosos i investigadors

Secretaria de redacció
Facultats de Filosofia i de Geografia i Història
Universitat de Barcelona
C/ Montalegre 8, 3a planta, dptx. 3064,
08001 Barcelona (Espanya)
carmeniu@ub.edu

© Centre d'Estudis Històrics Internacionals
Universitat de Barcelona
Pavelló de la República
Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer 34-36
08035 Barcelona
ihe@ub.edu

Dipòsit legal: b-237-1958
issn: 0537-3522

La revista està indexada a Dialnet, Latindex, carthus plus+, circ i isoc

Amb el suport de la Comissió de Recerca de la Facultat de Geografia i Història, i del Vicerectorat de Relacions Institucionals, Comunicació i Política Lingüística de la Universitat de Barcelona

SUMARI | SUMARIO

Col•laboradors del present número | Colaboradores del presente número | 8

NECROLÒGIQUES | NECROLÓGICAS

Sir John H. Elliott. In Memoriam, per Xavier GIL PUJOL | 9

Salvador Claramunt Rodríguez. In Memoriam, per Antoni RIERA I MELIS | 12

ARTICLES | ARTÍCULOS

La “perifèria” de la història. Anàlisi de la historiografia no universitària sobre la ciutat romana a Catalunya entre el 1860 i el 1980, per Arnau LARIO DEVESÀ | 16

Paternalismo y control social. La caja de invalidez de Martín Montaner, industrial corchero (1900-1912), per Joaquim ALVARADO | 43

Inventariar per conservar: els inicis de la protecció de monuments a Catalunya, per Lluís BUSCATÓ I SOMOZA | 60

Pastos, prados y garrigas: Espacios ganaderos de los dominios de los monasterios del condado de Urgel (800-1100), per Climent MIRÓ TUSET | 91

Mobiliario marmóreo en ámbito termal. El caso de las termas de “Aquinum”, per Rocío CUADRA RUBIO | 115

Tesoros de la Guerra Sertoriana en Catalunya, per Luis AMELA VALVERDE | 142

ESTATS DE LA QÜESTIÓ | ESTADOS DE LA CUESTIÓN

Les bullangues de Barcelona (1835-1837): Estat de la qüestió, per Pep RUEDA SABALA | 162

La revolta catalana de 1640: Un estat de la qüestió,
per Ivan GRACIA ARNAU | 187

La cerámica en verde y negro: Los orígenes de una tradición historiográfica, per Neus SERRA VIVES | 211

RESENYES | RESEÑAS

AMELA VALVERDE, Luis, *Varia Nummorum XI*,
per Ignàsi GARCÈS ESTALLÓ | 236

AMELA VALVERDE, Luis, *El Nomen Pompeius en Hispania*,
per Marta TORNER PARERA | 240

BARREIRO LÓPEZ, Paula, *Vanguardia y crítica de arte en la España de Franco*, per Mª Carmen RIU DE MARTÍN | 243

BOUGAIN, Michel i Annie, *La partició de Catalunya. Història rocambolesca del Tractat dels Pirineus (1658-1660)*, per Rafael CERRO NARGÁNEZ | 247

CIPOLLONI, Marco; DEMARCHI, Giacomo (coord.), “*La Spagna e Weimar. Percorsi ispano-tedeschi a cent'anni dalla prima democrazia tedesca*”, per Alberto PELLEGRINI | 250

XV CONGRESO DE LA SOCIEDAD ESPAÑOLA DE ESTUDIOS CLÁSICOS.
Foro de los Clásicos, per Laia DE FRUTOS MANZANARES | 253

JARA HERRERO, Javier, *Las Guerras Médicas. Grecia frente a la invasión persa*, per Manel GARCÍA SÁNCHEZ | 256

LA ESCOSURA BALBÁS, Mª Cristina de, *La población de Cathago Nova de la conquista al principado. Epigrafía y Onomástica*, per Pau BALSERA PIQUÉ | 260

MACÍAS FERNÁNDEZ, Daniel, *Franco «nació en África»: los africanistas y las Campañas de Marruecos*, per Alejandro ACOSTA LÓPEZ | 263

NOGUEIRA, Paulo Augusto de Souza, *Narrativa e cultura popular no Cristianismo Primitivo*, per Filipe Noe DA SILVA | 267

NÚÑEZ BELTRÁN, Miguel Ángel (coord.), *Synodicon Baeticum IV. Constituciones sinodales de la Abadía de Alcalá la Real y de las diócesis de Jaén y Málaga*, per Juan Antonio RUIZ DOMÍNGUEZ | 270

PARISINI, L., *Notus in arte sua. Lavoro e identità sociale nella documentazione epigrafica dei professionisti del lusso di Roma*, per Jordi PÉREZ GONZÁLEZ | 272

PÉREZ GONZÁLEZ, J., *Sumptuari Specialists and Consumer elites in Rome's World order*, per Chiara ROMANO | 275

PÉREZ GONZÁLEZ, J.; BERMÚDEZ LORENZO, J.M. (eds.), *The Romans before adversity. Forms of reaction and strategies to manage change*, per Laia DE FRUTOS MANZANARES | 278

RUEDA, Germán, *España, 1830-1868. Historia política*, per Miguel SANTIRSO RODRÍGUEZ | 281

SÁNCHEZ MARROYO, Fernando et allí, *Nobles, negociantes, políticos y redes cortesanas (España, 1788-1931)*, per Joaquim ALBAREDA | 284

COL•LABORADORS DEL PRESENT NÚMERO | COLABORADORES DEL PRESENTE NÚMERO

ALESANRO ACOSTA LÓPEZ
JOAQUIM ALBAREDA
JOAQUIM ALVARADO
LUIS AMELA VALVERDE
PAU BALSERA PIQUÉ
LLUÍS BUSCATÓ I SOMOZA
RAFAEL CERRO NARGÁNEZ
ROCÍO CUADRA RUBIO
FILIPE NOE DA SILVA
LAIA DE FRUTOS MANZANARES
IGNÀSI GARCÈS ESTALLÓ
MANEL GARCÍA SÁNCHEZ
IVAN GRACIA ARNAU
ARNAU LARIO DEVESÀ
CLIMENT MIRÓ TUSET
ALBERTO PELLEGRINI
JORDI PÉREZ GONZÁLEZ
ANTONI RIERA I MELIS
CARMEN RIU DE MARTÍN
CHIARA ROMANO
PEP RUEDA SABALA
JUAN ANTONIO RUIZ DOMÍNGUEZ
MIGUEL SANTIRSO RODRÍGUEZ
NEUS SERRA VIVES
MARTA TORNER PARERA